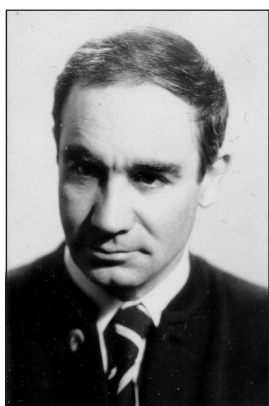

Проф. дн Николай Николов Тютюлков на 80 години

Николай Николов Тютюлков е роден на 5 юли 1927 г. в Бургас. През 1950 г. завършва Химическия факултет към Софийския университет „Св. Кл. Охридски“. След това работи като асистент в катедра „Медицинска химия“ във Висшия медицински институт в София. От 1956 г. е преподавател в катедра „Физикохимия“ във Висшия институт по хранително-вкусова промишленост в Пловдив. През 1961 г. е редовен доцент към института и до 1968 г. е ръководител на катедрата по физикохимия и неорганична химия.

Успоредно с това основава и до 1992 г. ръководи секция „Квантова химия“ в Института по органична химия на БАН. През 1966 г. е хабилитиран като професор в същия институт и в катедра „Физикохимия“ в Химическия факултет на Софийския университет. От 1970 г. е почетен ръководител на катедрата по физикохимия „Вилхелм Оствалд“ към Университета в Лайпциг.

Автор е на учебници, монографии и над 250 оригинални научни съобщения в областта на квантовата химия.

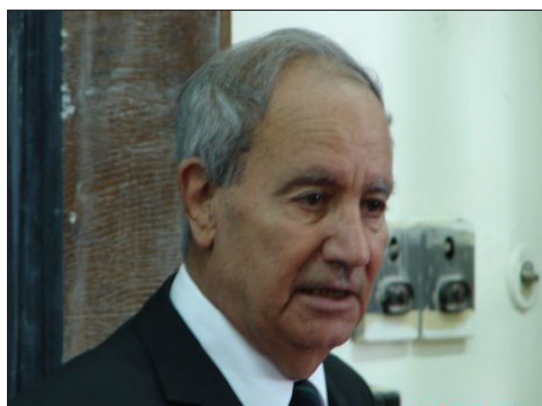
През 1987 г. е награден със златен медал на Лайпцигския университет като признание „за особени заслуги за развитието на науката в университета“. През 1989 г. е удостоен с наградата за химически науки „Проф. д-р Асен Златаров“ на Софийския университет и БАН. През 2001 г. в Лайпцигския университет му е присъдена научната степен почетен доктор – *Doctor retrum naturalium honoris causa*. По предложение на Вилхелм Оствалд тази награда по физикохимия за първи път е дадена на световно известния шведски химик Сванте Арениус. Тя е присъдена „за изключителната му научна дейност в областта на теоретичната химия в знак на признателност за неговите заслуги за развитието и подкрепата на теоретичната химия в Лайпциг и Дрезден до 1998 г.“

Проф. Н. Тютюлков е дългогодишен активен деятел и председател на Българското химическо дружество и след обединяването му със Съюза на химиците в България е член на Управителния съвет на Съюза.

Честито!

Управителен съвет на СХБ

Професор Николай Тютюлков на 80 години

Ако запитат проф. Николай Тютюлков какъв е неговия талант, той би трябвало да отговори: „Да обяснявам на моите студенти и докторанти сложни неща по прост начин“. Неговата преподавателска работа започва преди повече от половин век като асистент по химия на проф. Александър Спасов във Висшия медицински институт в София. От 1961 г. е доцент, а през 1967 г. е избран за професор по физикохимия и завежда катедра във Висшия институт за хранителна и вкусова промишленост в Пловдив, където чете курсовете по физикохимия и неорганична химия. През 1964 г. той въвежда курса „Строещ на веществото“ в Химическия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, а по късно и в университетите в Пловдив, Шумен и Благоевград. Доказателство за неговия талант е фактът, че нито един от неговите стотици студенти и 15 аспиранти не е забравил чудесните лекции на нестандартния професор, както и култовите му (днес ги наричат така) фрази като тези например: „*Виждам, че отлично знаеш за много добър...*“, или: „*Я да каже красивата колежка от петия ред. А, какво става днес? Миналата година станаха всичките колежки от реда!*“

През шестдесетте години на миналия век квантовата химия беше ново направление в химическите науки, от което се очакваше да даде на електронно ниво отговор на въпроси като реакционна способност на химическите молекули, синтез на химически съединения с зададени свойства, да се постигне напредък в борбата срещу рака и др. Ентузиазмът, с който младият доцент Тютюлков се потопи в дебрите на молекулните орбити, беше заразителен. Той създаде школа от химици-теоретици, много от които като проф. Петър Марков, проф. Данаил Бончев,

проф. Филип Фратев, проф. Фриц Диц направиха съществени приноси в квантовата химия и физикохимията.

Проф. Николай Тютюлков не е кабинетен учен с регионално значение. В началото през 60-те години той работи съвместно със световно известната школа по полярография на проф. Коутецки в Прага. От този период са неговите постижения, обясняващи зависимостта на електрохимичното поведение на веществата от тяхната пространствена изомерия. Теорията на полярографията скоро достигна своя „таван“ и беше изместена от други физични методи, един от които беше квантовата химия.

Именно в тази теоретична област на химическата наука проф. Николай Тютюлков постигна фундаментални постижения. Това са на първо място неговите работи съвместно с проф. Оскар Полански от Макс Планк университет в Мюлхайм (Германия) и проф. Петер Шустер от Виена в теорията на молекулните системи с неконвенционални електрични, оптични и магнитни свойства, които имат приложение във военното дело.

Неговите публикации в реномирани международни научни списания са повече от 300 с над 1800 цитати – внушително число, което само по себе си говори за неговия работохолизъм и пълна отдаденост на науката. Съавтор е с професорите Фриц Диц и Юрген Фабиан и на монографиите „Полиметинови багрила – структура и свойства“ и „Band Theory of Exchange Effects in Organic Open Systems“. Ненадминат лектор е, приятен събеседник, ерудит енциклопедист.

Проф. Николай Тютюлков е бил гост професор в университетите на Лайпциг, Берлин, Виена, Москва, Мюлхайм и Майнц. Научните му постижения са оценени с редица награди, най-престижните от които са лауреат на фондация „Александър фон Хумболд“ (1992) „за високи постижения в областта на теоретичната химия“ и почетен доктор на университета в Лайпциг „за изключителни постижения в областта на теоретичната химия и за развитието на теоретичната химия в университетите на Лайпциг и Дрезден“. За сравнение може да отбележим, че почетен доктор на същия университет преди 100 години е бил самият автор на теорията на електролитната дисоциация Сванте Арениус.

В България проф. Тютюлков също е награждаван с множество почетни звания, ордени и медали, между които орден „Кирил и Методий“ I и II степен (1978, 1987) и награда „Асен Златаров“ за научни постижения на БАН (1989).

През 2003 г. той е удостоен с титлата „доктор хонорис кауза“ на Университета за хранителни технологии в Пловдив „за развитието на катедрите по неорганична химия, физикохимия и аналитична химия и за приносите му в квантовата химия“. И все пак в сравнение с приносите му това признание в Родината, струва ми се, е недостатъчно.

Неговото истинско признание е мнението на неговите многобройни ученици и аспиранти, които без колебание поставят името му в редицата на най-изтъкнатите българ-

ски физикохимици, наред с тези на акад. Ростислав Каишев, акад. Стефан Христов, проф. Евгени Будевски, проф. Йордан Малиновски, проф. Алексей Шелудко, проф. Георги Близнаков.

Има български учени, които отдавна са в Европа, но през целия си живот са работили за престижа на българската наука. Професор Николай Тютюлков е един от тях. Вече на 80 години той е пълен със свежи идеи, които както винаги забързан носи в старата си кожена чанта. И работи със същата отдаденост както преди петдесет години.

Нека му пожелаем да остане още дълги години доайен на българската химическа наука, пример за младите изследователи и гордост за поколението създадо и развило химическите институти на Българската академия на науките.

Честит юбилей!

Р. Воденичаров

Научна сесия посветена на именит учен

На 6 юли 2007 година Химическият факултет при Софийски университет „Св. Кл. Охридски“ организира научна сесия в чест на приносите на професор Николай Тютюлков в науката и образованието и по случай неговия 80-ти рожден ден. Честването беше организирано по безпрецедентен за нас начин, въпреки и твърде популярен в други страни. Събитието се проведе в една от аудиториите на факултета и събра няколко поколения химици – присъстваха над 120 души от различни български и чуждестранни университети, научноизследователски институти и научни сдружения. Впечатляващ брой известни учени, възпрепятствани да присъстват на този форум, изпратиха писмени приветствия изказвайки своето възхищение към научните постижения на проф. Тютюлков и неговата жизненост, както и тяхното задоволство от съвместната им работа. Между тях може да изтъкнем: П. Шустер, президент на Австрийската академия на науките, Р. Захрадник, президент на Чешката академия на науките, К. Мюлен, Макс Планк институт по полимери, Майнц (Германия), Х. Баренцен, Макс Планк институт по твърдо тяло, Щутгарт (Германия), Д. Палдус, Университет във Ватерлоо (Канада), Д. Д. Клайн, Тексаски университет (САЩ), М. Рабиновиц, Еврейски университет, Йерусалим (Израел), Д. Бончев, Университет на Вирджиния (САЩ), П. Карадаков, Университет на Йорк (Великобритания) и др.

Сесията бе ръководена от проф. Д. Платиканов. Пръв лектор бе ръководителят на катедра „Физикохимия“ на Химическия факултет проф. Б. Тошев. В неговото изложение („Обучението по квантова химия в България“) той проследи началото на образованието по теоретична химия в Химическия факултет до ранните публикации на Ив. Странски и отбеляза ролята на проф. Тютюлков за

обогатяване на учебните планове на факултета с няколко дисциплини, преподаващи квантова химия на студенти от различни степени на образование. След това думата взе деканът на Химическия факултет проф. Ив. Петков, който говори за приноса на проф. Тютюлков за модернизиране на образованието във факултета и подготовката на редица дипломанти и докторанти. След него се изказаха Т. Апостолова и доц. Л. Генкова от сдружението на учителите, които споменаха за талантливото въвеждане на квантовите представи в програмите на гимназиалното образование, извършено за пръв път от проф. Тютюлков. В своята лекция „Изчислителната химия в България: начало и развитие“ доц. А. Таджер направи преглед на развитието на различни направления на изчислителната химия в България, много от тях разработени от ученици на проф. Тютюлков, на школите, които той основа в София, Пловдив, Бургас, Благоевград и Шумен, както и на съвременното състояние на науката и обучението в тази област у нас. Приветствени адреси поднесоха Пловдивският университет „П. Хилендарски“ и Университетът по хранителни технологии в Пловдив (доц. Н. Раев), Съюзът на химиците в България (ст.н.с. I ст. В. Бешков), Хумболдтовият съюз в България (проф. Е. Головински), Институтът по полимери при Българска академия на науките (ст.н.с. I ст. Л. Терлемезян), Клубът на неостаряващите химици (проф. Д. Лазаров). Всички подчертаха ролята на проф. Тютюлков за обогатяването на научния живот в съответната институция чрез подобряване на учебните програми, участие в съвместни проекти, обучение на млади учени, установяване на сътрудничество и насърчаване на талантливи изследователи. Те също споменаха за множеството почести и награди, които е получил, повишавайки по този начин международния престиж на българската наука. Най-впечатляващият и пространен

адрес бе поднесен от проф. А. Мелхорн, бивш многократен ректор на Техническия университет в Дрезден и настоящ президент на Международния университет в Дрезден. Неговото слово бе смесица от хумор, уважение, доброжелателство и обобщение на приносите на проф. Тютюлков за германо-българското научно сътрудничество (пълният текст е публикуван в сп. „Химия“, том 16, кн. 4(2007)).

Голям брой бивши студенти и сътрудници на юбиляра поднесоха устни съобщения по теми от тяхно научно сътрудничество. Пръв говори неговият последен докторант Н. Дребов от СУ („От молекули към 2D кристали – структура и свойства на π системи“), който докладва резултати от най-нови техни изследвания. Той бе последван от члена (н.с. В. Монеv, Институт по органична химия с Център по фитохимия, „Дефиниция на молекулно подобие“) на екипа Полански-Тютюлков с дългогодишно сътрудничество в теоретичното изследване на π системи. Ефектно бе представен и преглед на разнообразната дейност на Бургаския университет в областта на молекулното моделиране, започната от Д. Бончев като докторант на проф. Тютюлков (доц. Ст. Карабуралиев, „Лаборатория по математическа химия при БУ – съвременно състояние и перспективи: признание за ролята на проф. Николай Тютюлков“). Друго съобщение поднесено от бивш студент засегна развитието на биохимията в Медицинския университет във Варна (доц. Б. Галунска, „От теоремата на Пайърлс до оксидативния стрес“). Връзката между теория и експеримент беше илюстрирана в доклади за оптичните свойства на спрегнати органични системи (проф. Т. Делигеоргиев, СУ, „Оптична памет и полиметинови багрила“; проф. Ю. Фабиан, Технически университет, Дрезден, „Хромофорни полимери – изследване с абсолютни методи“) и за пионерния дизайн на органични молекулни магнетици (доц. М. Баумгартен, Макс Планк институт по полимери, Майнц, „Николай Тютюлков – връзката с Майнц: в търсене на органични материали с тясна забранена зона и/или висока мултиплетност – радикалите в настъпление“). Последното и най-задълбочено и вълнуващо слово бе на проф. Ф. Диц от Лайпцигския университет („Учен, интернационалист, хан на Садово“), който работи съвместно с проф. Тютюлков в последните 40 години. Четиридесетминутното изложение – запълнено с хумор и топли спомени, бе представено на български език в знак на вежливост към учителя, партньора и приятеля. То завърши съвсем уместно с песента на Франк Синатра „Направих го по свой начин“, така както проф. Тютюлков е правил всичко по свой начин.

За много години, професор Тютюлков!

А. Таджер